

વીર સંવત ૨૪૯૨, ફાગણ સુદ ૨, મંગળવાર
તા. ૨૨-૨-૧૯૬૬, ગાથા-૮, ૯. પ્રવચન નંબર-૩૩

‘દૌલતરામજી’ કૃત ‘છહ ઢાલા’ (હૈ). ‘બુધજન’ કી ઢાલા થી, પહલે ‘બુધજન’ કી ‘છહ ઢાલા’ બનાઈ થી, વહ ભી હૈ, લેકિન ઉસકા થોડા આધાર લેકર ‘દૌલતરામજી’ ને અપને સે શાસ્ત્ર કે ન્યાય સે યહ ‘છહ ઢાલા’ બનાઈ. ઉસકી છઠવીં ઢાલા કી આઠવીં ગાથા ચલતી હૈ, આઠવીં ગાથા.

દેખો ! વીતરાગ કા મૂલ સંદેશ યહ હૈ, ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર વીતરાગદેવ ઉનકા ઔર સંતો, ‘સીમંધર’ ભગવાન આદિ તીર્થંકરો, મુનિઓં જો કોઈ આત્મધ્યાની-જ્ઞાની હો ગયે, ઉનકા સંદેશ-આદેશ યહ હૈ કિ, યહ આત્મા.. યહાં સ્વરૂપાચરણ ચારિત્ર કી બાત ચલતી હૈ. જિસકો સંવર, નિર્જરા હોતી હૈ ઔર મોક્ષ કા ઉપાય જિસમેં શુરૂ હોતા હૈ, ઉસકા ક્યા સ્વરૂપ હૈ, વહ બાત યહાં સ્વરૂપાચરણ ચારિત્ર કે કથન મેં કરતે હૈં. સમજ મેં આયા ?

દેહ, વાણી, મન તો જડ હૈં, તો ઉસકી ક્રિયા યા હિલને-ચલને સે યા ઉસકી પર્યાય સે આત્મા કો પુણ્ય-પાપ ઔર સંવર, નિર્જરા કભી હોતે નહીં. પર કી પર્યાય સે પુણ્ય-પાપ, સંવર, નિર્જરા હોતે નહીં. જડ કી પર્યાય સે ક્યા હો ? ઉસીપ્રકાર જડ કર્મ સે ભી પુણ્ય-પાપ ઔર સંવર, નિર્જરા હોતે નહીં. અપની પર્યાય મેં જો શુભ ઔર અશુભભાવ વિકાર કરતે હૈં વહ ઉપાધિ વિભાવભાવ હૈ, વહ બંધ કા કારણ હૈ. ઉસકા અભાવ કરને કો સ્વરૂપદષ્ટિ પૂર્વક સ્વરૂપ કા આચરણ જો શુદ્ધઉપયોગ હૈ વહી મોક્ષ કા કારણ અથવા સંવર, નિર્જરારૂપ હૈ. અથવા યહ શુદ્ધઉપયોગ જો હૈ વહી સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર કી, મોક્ષમાર્ગ કા જો ત્રીન અવયવ કહને મેં આતા હૈ, ઉન ત્રીનોં કી એકતા (ઉસસે સંવર નિર્જરા હોતે હૈં).

ભગવાનઆત્મા એક સમય મેં શુદ્ધ ચૈતન્ય પિંડ પ્રભુ, ઉસકી અંતર મેં દષ્ટિ કરકે સ્વરૂપ શુદ્ધ કા અંતર અનુભવ કરકે પ્રતીત કરના ઉસકા નામ મોક્ષમાર્ગ કા

પહલા ત્રીન બોલ-સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર, ઉસકા પહલા અવયવ સમ્યગ્દર્શન હૈ. ઔર આત્મા કા અંતર્મુખ હોકર જ્ઞાન કરના વહ મોક્ષમાર્ગ કા દૂસરા-દુજા ભાગ અથવા દૂસરા અવયવ હૈ ઔર સાથ મેં શુભ ઔર શુભઉપયોગ અશુદ્ધ આચરણ રહિત સ્વરૂપ મેં શુદ્ધ મેં એકાકાર હોકર સ્વરૂપાચરણ કરના વહ સ્વરૂપચારિત્ર કા શુદ્ધઉપયોગભાવ હૈ. વહી સંવર, નિર્જરા ઔર મોક્ષ કા કારણ હૈ. બહુત સૂક્ષ્મ બાત, ભાઈ ! સમજ મેં આયા ? બીચ મેં શુભભાવ, નિશ્ચય દૃષ્ટિ ઔર અનુભવ હોનેપર ભી જબ તક વીતરાગભાવ પૂર્ણ ન હો તબ તક બીચ મેં દયા, દાન, ભક્તિ, પૂજા, પ્રભાવના, યાત્રા (કા) શુભભાવ આયે બિના રહતે નહીં, પરંતુ વહ ભાવ પુણ્યબંધ કા કારણ હૈ. અબંધ પરિણામ જો અબંધ મોક્ષમાર્ગ તો આત્મા કે અવલંબન સે શ્રદ્ધા-જ્ઞાન મેં શાંતિ, એકાગ્રતા સે હોતા હૈ. પર કે આશ્રય સે મોક્ષમાર્ગ, સ્વઆશ્રય(રૂપ) જો દશા (હોતી હૈ) વહ પર કે આશ્રય સે હોતી નહીં. આહા..હા..! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! જિસે આત્મા કી શાંતિ, સ્વતંત્રતા, સમ્યગ્દર્શન-ચાહિયે ઉસકી બાત હૈ. અનાદિકાલ સે નૌવીં ત્રૈવેયક તક ગયા પરંતુ આત્મા ચીજ કયા હૈ ઉસકા અંતર મેં અનુભવ કયા હૈ ઉસકા અનુભવ ઉસને ક્રિયા નહીં. અનુભવ કા અનુભવ નહીં ક્રિયા. આહા..હા..!

કહતે હૈં, પહલે જબ સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ તબ શુદ્ધઉપયોગ મેં હોતા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ચૌથે ગુણસ્થાન સે જો મોક્ષમાર્ગ કા પહલા ભાગ (હૈ). વ્યવહાર સમ્યગ્દર્શન તો દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર કી શ્રદ્ધા, નૌં તત્ત્વ કી ભેદવાલી શ્રદ્ધા, શાસ્ત્ર કા જ્ઞાન શુભરાગ હૈ, શુભઉપયોગ હૈ, ઉસકો વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ કહતે હૈં. કબ ? કિ, અપને શુદ્ધ સ્વભાવ કે આશ્રય સે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન પ્રાપ્ત હુઆ હો તો ઉસ શુભભાવ કો વ્યવહાર કા આરોપ દેને મેં આતા હૈ. આહા..! સમજ મેં આયા ? બાત અગમ્ય બાત હૈ. કયા કહતે હૈં ? દેખો ! યહાં તક કલ આયે થે. યહાં તક આયે હૈં, દેખો !

ભગવાનઆત્મા 'નિજમાંહિ...' નિજમાંહિ. ત્રીન શબ્દ આયે હૈં, ફિર સે લેતે હૈં. નિજમાંહિ-વસ્તુ ભગવાન જ્ઞાનાનંદ શુદ્ધ ચૈતન્ય પ્રભુ, નિજમાંહિ-અપને આત્મા મેં અપને લિયે. અપને લિયે સંપ્રદાન હૈ. ઔર અપને દ્વારા. સંપ્રદાન યાની દાન દિયા. અપના શુદ્ધ સ્વરૂપ અંતર દૃષ્ટિ કરકે અપને મેં રખા. શુદ્ધભાવ પ્રગટ કરકે અપને

મેં રખા. અપને સે લિયા ઔર અપને કો દિયા. સમજ મેં આયા ? અંતર કી યહ બાત સમજે બિના કભી ઉસકા છૂટકારા તીનકાલ મેં નહીં હોગા.

ચૈતન્ય ભગવાન અનંત આનંદ, જ્ઞાનાદિ ગુણસંપન્ન પ્રભુ, ઉસમેં દષ્ટિ લગાકર, નિજમાંહિ-અપના આધાર (લેકર), વસ્તુ.. વસ્તુ.. વસ્તુ.. વસ્તુ.. જૈસે શીતલ બર્ફ કી શિલા હૈ ઉસમેં રહને સે ઠંડી હોતી હૈ. ઐસે ભગવાનઆત્મા અકષાય વીતરાગસ્વરૂપ શીતલ.. શીતલ.. અરૂપી ચૈતન્યશિલા હૈ. રૂપ કહતે હૈં, ઉસકા રૂપ (ઐસા હૈ).

મુમુક્ષુ :- કિસકા ?

ઉત્તર :- આત્મા કા. અરૂપી ભી રૂપ હૈ, અરૂપી ભી સ્વરૂપ હૈ. જૈસે યહ રંગ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ જૈસા મિટ્ટી કા સ્વરૂપ હૈ વહ રૂપી સ્વરૂપ હૈ. ભગવાનઆત્મા અરૂપી ભી સ્વરૂપ હૈ. અરૂપી અરૂપી અવસ્તુ નહીં હૈ. આહા..હા...! અરૂપી યાની કુછ નહીં, ઐસા નહીં. ઉસમેં રંગ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ નહીં હૈં. ઔર પુણ્ય ઔર પાપ કા રાગભાવ શુભાશુભ વિકાર હોતા હૈ વહ વિકાર ઉસમેં નહીં, દ્રવ્ય મેં-વસ્તુ મેં નહીં (હૈં). વસ્તુ તો શીતલ.. શીતલ.. અકષાય વીતરાગ સ્વરૂપ સે આનંદકંઠ મેં બિરાજમાન સ્વતત્ત્વ હૈ. અરૂપી સ્વરૂપ પૂર્ણાનંદ સે ઠસાઠસ ભરા હૈ. આહા..હા...! ચીજ હૈ કિ નહીં ? વસ્તુ હૈ યા અવસ્તુ હૈ ? શરીર, વાણી, રજકણ ભિન્ન જડ મિટ્ટી હૈ.

મુમુક્ષુ :- કબ ?

ઉત્તર :- અભી. કબ કયા ? અભી કી બાત ચલતી હૈ. કર્મ કે રજકણ જડ મટ્ટી-ધૂલ ભિન્ન હૈં. ઔર અભી યહાં પુણ્ય ઔર પાપ કા શુભાશુભ રાગ, એક ક્ષણ કા કૃત્રિમ વિકૃત વિભાવભાવ હૈ, ઉસકે અલાવા એક સમય મેં ભગવાનઆત્મા જ્ઞાન કા પિંડ, જ્ઞાન કી ભેલી, આનંદ કા રસકંઠ, અનાકૂલ શાંતિ નામ ચારિત્ર કા પિંડ આત્મા અંદર મેં હૈ. આહા..હા...! ઉસમાંહિ-ઉસમેં અંતર એકાકાર હોના. ભૈયા ! પુસ્તક લિયા હૈ કિ નહીં ?

‘નિજમાંહિ...’ નિજ અપને લિયે. અંતર સ્વરૂપ મેં શુદ્ધતા પુણ્ય-પાપ કા શુભાશુભભાવ આચરણ કા લક્ષ્ય છોડકર કે ભગવાનઆત્મા મેં વસ્તુ મેં બિરાજમાન શીતલ.. શીતલ.. શાંત પ્રભુ (કા અવલંબન લેના). ‘શીતલનાથ’ ભગવાન, ‘શાંતિનાથ’

ભગવાન યહ આત્મા (હૈ). શાંત વીતરાગી પિંડ પ્રભુ, અનાદિઅનંત ધ્રુવ સત્ અરૂપી કંઠ રસકંઠ, ઉસમેં દષ્ટિ લગાના ઔર અપને લિયે (રખના). જો દષ્ટિ લગાકર નિર્મલ દશા પ્રગટ હો, સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન, શાંતિ કો અપને મેં રખના. કોઈ પુણ્ય-પાપ હિસ્સા લે જાયે, ઐસા નહીં. આહા..હા...! ભાઈ ! કઠિન બાત, ભાઈ ! પૈસે મેં તો પુત્રાદિ સબ હિસ્સા લે જાયે.

‘નિજકર,...’ અપને દ્વારા. અપને દ્વારા (યાની) કયા કહતે હેં ? ‘છહ ઢાલા’કાર ‘દૌલતરામજી’ ઐસા કહતે હેં કે, ભગવાન પરમેશ્વર કા સંદેશ-આદિશ (યહ હૈ કિ), ભગવાન અપને દ્વારા. શુભાશુભ વિકલ્પ ઉઠતે હેં ઉસકે દ્વારા નહીં. શરીર દ્વારા નહીં, મન દ્વારા નહીં, કાયા દ્વારા નહીં, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર પર કે દ્વારા નહીં. નિજ-અપને દ્વારા. નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ ભગવાનઆત્મા અપને શુદ્ધભાવ દ્વારા આત્મા કો, અપને શુદ્ધ સ્વભાવ કો યહ કર્મ (કારક હુઆ). સ્વયં અપને સે ગ્રહણ કરતા હૈ. અંદર મેં ગ્રહણ ક્રિયા. અપને મેં, અપને સે, અપને લિયે, અપના કાર્ય શુદ્ધ સ્વભાવ કા અંદર કરતે હેં વહ અપની ધાર્મિક ક્રિયા (હૈ). ઉસકા નામ સ્વરૂપ શુદ્ધઉપયોગ, શુદ્ધાચરણ વહી મોક્ષ કા માર્ગ હૈ. સમજ મેં આયા ? દેખોના ! યહ તો ‘છહ ઢાલા’ મેં કહતે હેં.

મુમુક્ષુ :- મૂલનાયક..

ઉત્તર :- મૂલનાયક હી વહ હૈ. ભગવાન કો ૨૫ વર્ષ હુએ ના ? ‘સીમંધર’ ભગવાન મહાવિદેહ મેં બિરાજતે હેં. વર્તમાન ત્રિલોકનાથ બિરાજતે હેં. યહાં બિરાજમાન (ક્રિયે વહ) તો સ્થાપના નિક્ષેપ હૈ. સાક્ષાત્ તીર્થંકરદેવ મહાવિદેહ મેં પ્રભુ (બિરાજતે હેં). ૫૦૦ ધનુષ કા દેહ (હૈ). અનંત કેવલજ્ઞાન સ્વદેહ, શરીર ૫૦૦ ધનુષ (કા હૈ વહ) પરદેહ, આયુષ્ય દેહ કી એક કરોડ પૂર્વ કી સ્થિતિ, આત્મા કી અનાદિઅનંત સ્થિતિ (હૈ). ભગવાન મહાવિદેહ ક્ષેત્ર મેં વર્તમાન સમવસરણ મેં બિરાજમાન વર્તમાન હેં. સમજ મેં આયા ? ભગવાન ઐસે બૈઠે હેં તો કહીં હેં કિ નહીં ? કહો, સમજ મેં આયા ? હમને કહા ના કિ, ભગવાન બિરાજતે હેં. લેકિન વહાં દૂર હૈ. દૂર દેશ મેં ભગવાન બિરાજતે હેં. ધર્મી કે અંતર મેં સમીપ મેં બિરાજતે હેં. આહા..હા...!

‘સીમંધર... સીમંધર’ સીમ નામ મર્યાદા કો ધરનેવાલે. ‘સીમંધર’ ભગવાન શ્રી ‘સીમંધર’ અર્થાત્ ભગવાનઆત્મા ‘સીમંધર’ સીમ (અર્થાત્) અપની મર્યાદા. પુણ્ય-

પાપ વિકાર રહિત કી અપની મર્યાદા મેં ભગવાનઆત્મા ‘સીમંધર’ અપના આત્મા બિરાજતા હૈ, ઉસકો હી પરમાર્થ સે ‘સીમંધર’ કહતે હૈં. યે સ્થાપના હૈ. ભગવાન ભાવ નિક્ષેપ સે વહાં બિરાજતે હૈં. સમજ મેં આયા ? ‘દૌલતરામજી’ કૃત મેં યહ ચલતા હૈ, દેખો ! ભગવાન ! યહાં તક તો કલ આયા થા.

યહ બાત અનંતકાલ સે કી નહીં. વહ બાત તો કોઈ અપૂર્વ હોતી હૈ કિ નહીં ? અનંતકાલ મેં ક્રિયા વહી જાત હો તો કોઈ અપૂર્વ નહીં હૈ. અપૂર્વ નામ પૂર્વ મેં નહીં કી હો એસી ચીજ હો તો અપૂર્વ કહતે હૈં. અનંતબાર પંચ મહાવ્રત કી બાદ્ય કી ક્રિયાકાંડ તપસ્યા, મહિને કા ઉપવાસ (આદિ તો) અનંત અનંત બાર ક્રિયા હૈ. સમજ મેં આયા ? ભગવાનઆત્મા ચિદાનંદ પ્રભુ, પૂર્ણાનંદ કા નાથ અપના નિજ સ્વભાવ, ઉસમેં એકાકાર હોકર નિર્વિકલ્પ શુદ્ધઉપયોગ દ્વારા આત્મા કા અનુભવ કરના, ઉસકા નામ સ્વરૂપાયરણ ચારિત્ર અથવા ઉસકા નામ મોક્ષ કા માર્ગ કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...! અબ તીન બોલ દૂસરે લેંગે.

‘ગુણ ગુણી જ્ઞાતા જ્ઞાન...’ કયા કહતે હૈં ? યે જ્ઞાનાદિ ગુણ હૈં. અંદર જ્ઞાનાદિ, રાગ પુણ્ય-પાપ નહીં. જ્ઞાન સમજન.. સમજન કા પિંડ વહ જ્ઞાનગુણ (હૈ). આત્મા ગુણ કો ધરનેવાલા (હૈ). જૈસે સુવર્ણ-ગુણી ઔર પીલાપન, ચીકનાપન ગુણ (હૈ). એસે ભગવાનઆત્મા જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ગુણ ઔર આત્મા ગુણી (હૈ). ઔર જ્ઞાતા-મેં જાનનેવાલા ઔર જ્ઞાન કા વિષય. જ્ઞાન કા વિષય સ્વ. ‘જ્ઞાન જ્ઞેય મંઝાર કધુ ભેદ ન રહ્યો.’ આહા..હા...! ભાઈ ! આહા..હા...! (ઉનકો) તો યહ કંઠસ્થ હૈ. કિતને સાલ સે કંઠસ્થ હૈ, પૂરી ‘છહ ઢાલા’ કંઠસ્થ હૈ.

યહ ચૌથે ગુણસ્થાન સે શુરૂ હોતા હૈ, હાં ! કોઈ એસા કહે કિ, આઠવેં ઔર સાતવેં (ગુણસ્થાન કી) બાત હૈ, એસા નહીં. પ્રથમ અનુભવ કે કાલ મેં નિર્વિકલ્પ સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ પહલી જબ હોતી હૈ તબ આત્મા ગુણી ઔર જ્ઞાન ગુણ ઔર મેં જ્ઞાન ઔર મેરા દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય મેરે જ્ઞાન કા વિષય જ્ઞેય, એસા ભેદ કા વિકલ્પ છૂટ જાતા હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? તબ ઉસકો અંતર મેં સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. આહા..હા...! અરે..! ભગવાન ! યહ બાત લોગોં ને કહીં માન રખી હૈં. વસ્તુ કહીં પર હૈ ઔર માર્ગ ઔર કહીં હૈ.

ભગવાન ત્રિલોકનાથ પરમેશ્વર ‘સીમંધર’ પ્રભુ... ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ વહાં ગયે થે, આઠ દિન રહે થે. બાદ મેં શાસ્ત્ર કી રચના કી. ‘મદ્રાસ’ સે ૮૦ મીલ દૂર ‘વંદેવાસ’ હૈ. (ઉસસે આગે) ૫૦ મીલ (દૂર) ‘પૌન્નુર હિલ’ હૈ. વહાં રહતે થે. ગુફા (મેં) ધ્યાન મેં (રહતે થે). (વહાંસે) ભગવાન કે પાસ ગયે થે, આઠ દિન બાદ આકર રચના કી. વે સંદેશ લાયે તો નામ આયા ના ? ‘મંગલં ભગવાન વીરો, મંગલં ગૌતમો ગણી, મંગલં કુંદકુંદાર્યો, જૈનધર્મોસ્તુ મંગલં.’ ‘ગૌતમ’ (ગણધર) કે બાદ ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ કા નામ આયા હૈ. મહાન સમર્થ ધુરંધર આચાર્ય (હુએ). પંચમ કાલ કે તીર્થંકર જૈસા કામ ‘કુંદકુંદાચાર્યદેવ’ ને ક્રિયા હૈ. સમજ મેં આયા ? ઔર ઉસકી ટીકા કરનેવાલે ‘અમૃતચંદ્રાચાર્ય’ દિગંબર સંત (હુએ). પંચમકાલ કે તીર્થંકર ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ (હેં) તો ‘અમૃતચંદ્રાચાર્ય’ ઉનકે ગણધર (હેં). ઐસી ટીકા.. ઐસી ટીકા ભરતક્ષેત્ર મેં (ઔર) નહીં. સમજ મેં આયા ? ‘સમયસાર’, ‘પ્રવચનસાર’, ‘પંચાસ્તિકાય’ કી ટીકા ઔર ‘કુંદકુંદાચાર્યદેવ’ કે શાસ્ત્ર તો અલૌકિક બાત (હૈ) ! પરંતુ ઉસકો અંતર મેં અપને લિયે સ્વાધ્યાય ક્રિયે બિના ઉસકા ક્યા રહસ્ય હૈ ઉસકા પત્તા નહીં લગતા. અનંતકાલ સે ગ્યારહ અંગ ભી પઢા હૈ. સમજ મેં આયા ?

યહાં તો કહતે હૈં, જબ સ્વરૂપાચરણ કા શુદ્ધઉપયોગ હોતા હૈ.. કોઈ કહે કિ, શુદ્ધઉપયોગ તો સાતવેં ઔર આઠવેં મેં હી હોતા હૈ. વહ ચારિત્ર સહિત કે શુદ્ધઉપયોગ કા વર્ણન હૈ. પરંતુ શુદ્ધઉપયોગ તો ચૌથે ગુણસ્થાન (મેં) જબ પહલી અનુભવ કી દશા હોતી હૈ, ઉસ સમય ગુણ-ગુણી, જ્ઞાતા-જ્ઞેય ચારોં કા ભેદ છૂટકર અભેદ દષ્ટિ અંતર મેં હોતી હૈ. શુદ્ધઉપયોગરૂપી આચરણ હુઆ. ભલે ત્રીન કષાય અબુદ્ધિપૂર્વક હૈં. અનંતાનુબંધી ઔર મિથ્યાત્વ કા નાશ હોતા હૈ. ત્રીન કષાય હૈં. અપ્રત્યાખ્યાની, પ્રત્યાખ્યાની ઔર સંજવલન. પરંતુ અબુદ્ધિપૂર્વક (હૈ), ખ્યાલ મેં નહીં (આતા). સ્વરૂપ કી ઓર દષ્ટિ હોને સે ભગવાનઆત્મા મેં જ્ઞાનગુણ હૂં, યહ ગુણી હૈ, ઉસકા વિષય દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય હૈ, ઇન સબ કા ભેદ વિકલ્પ હૈ. ઇસ વિકલ્પ કો છોડકર... દેખો ! ‘કછુ ભેદ ન રહ્યો.’ કિચિત્ માત્ર ભેદ નહીં રહતા. ભાઈ ! હૈ ઉસમેં ?

‘દીપચંદજી’ સાધર્મી હુએ હૈં, વે ‘અનુભવ પ્રકાશ’ મેં કહતે હૈં. બડે અનુભવી, ધર્મ કે મહા સ્તંભ. સાધર્મી હુએ હૈં. ‘દીપચંદજી’ ગૃહસ્થાશ્રમ મેં (થે). ઉન્હોં ને ભી

‘અનુભવ પ્રકાશ’ મેં ચૌથે ગુણસ્થાન મેં અનુભવ મેં શુદ્ધઉપયોગ હોતા હૈ, એસા ઉસમેં લિખા હૈ ઔર એસા હૈ. સમજ મેં આયા ? લેકિન સપ્તમ ગુણસ્થાનવાલે કો શુદ્ધઉપયોગ ચારિત્ર ખાસ ચારિત્ર સહિત હોતા હૈ. ઔર શ્રેણિ લગા દે તો શુક્લધ્યાન હો જાતા હૈ. ઉસકી બાત યહાં કહેંગે. ઔર નીચે ચૌથે, પાંચવેં ગુણસ્થાન મેં પહલે અનુભવકાલ મેં એસા શુદ્ધઉપયોગ હોતા હૈ, બાદ મેં શુભ-અશુભ મેં આ જાતે હેં. ઔર ઉસકો શુદ્ધઉપયોગ તો કભી કોઈ કાલ મેં હોતા હૈ. યહ શુદ્ધઉપયોગ નિરંતર સમ્યગ્દષ્ટિ કો ઔર શ્રાવક પંચમ (ગુણસ્થાનવાલે કો) રહતા નહીં, પરંતુ અંતર શ્રદ્ધા શુદ્ધ જ્ઞાનાનંદ મેં હૂં જ્ઞાતા-દષ્ટા (હૂં), ઇસકે અલાવા મેરી કોઈ ચીજ નહીં, એસી દષ્ટિ તો હમેશાં જમી રહતી હૈ. ચૌથે ગુણસ્થાન મેં ઔર પંચમ મેં શ્રાવક કો મેં જ્ઞાતા-દષ્ટા હૂં આનંદ હૂં રાગ હોતા હૈ વહ મેં નહીં, દેહ કી ક્રિયા (મેં) નહીં. એસી દષ્ટિ સદા જમી રહતી હૈ. ઔર શુદ્ધઉપયોગ જો યહાં કહતે હેં વહ કભી-કભી હોતા હૈ. સમજ મેં આયા ?

કહતે હેં, જ્ઞાન મેં, જ્ઞાતા મેં ભેદ નહીં, એકસ્વરૂપ વસ્તુ.. વસ્તુ... વસ્તુ.. ભગવાન મહાપ્રભુ, મહાપ્રભુ આત્મા, ઉસમેં એકાકાર દષ્ટિ હોને સે ભેદ ન રહના, ઉસકા નામ નિર્વિકલ્પ સમ્યગ્દર્શન કે કાલ મેં શુદ્ધઉપયોગ કા આચરણ પ્રગટ હોતા હૈ. આહા..હા..! સૂક્ષ્મ પડે લેકિન વસ્તુ તો યહ હૈ, ભાઈ ! યહ સમજે બિના ઉસકી સમજ મેં ભી નહીં, શ્રદ્ધા મેં ભી નહીં (આયે) તો અંતર મેં પ્રયોગ કબ કરેગા ? સમજ મેં આયા ? ભગવાનઆત્મા અંતર્મુખ મેં (હૈ), એસી એકાગ્રતા હુએ બિના ઉસકો અનુભવ સમ્યક્ નહીં હોતા. એસા જ્ઞાન, એસી શ્રદ્ધા પહલે પક્કી ક્રિયે બિના અંતર અનુભવ મેં પ્રયોગ મેં-પ્રયત્ન મેં નહીં લગેગા. સમજ મેં આયા ? ઉસકા પ્રયત્ન તો બાહર મેં ચાલુ રહેગા. એસા કરું, એસા કરું, એસા કરું.. વહ તો હોતા હૈ, શુભભાવ હૈ. અશુભ સે બચને કો (હોતા હૈ). સમજ મેં આયા ? પરંતુ શુભભાવ ભી બંધ કા કારણ હૈ ઔર શુદ્ધઉપયોગ હી અબંધ પરિણામ હૈ. આહા..હા..!

મુમુક્ષુ :- યહ સબ સમજના પડેગા ન ?

ઉત્તર :- જિસે આત્મા કા હિત કરના હો તો સમજના. રખડના હો તો નહીં સમજના. રખડતા તો હૈ હી, ઉસમેં નયા કયા હૈ ? સમજ મેં આયા ? વહ તો

પહલે કહા. ‘મુનિવ્રત ધાર અનંતબાર ગ્રીવક ઉપજાયો, પૈ આતમજ્ઞાન બિન સુખ લેશ ન પાયો.’ ઉસકા અર્થ કયા હુઆ ? કિ, અનંતબાર પંચ મહાવ્રત, અઘ્ઘાઈસ મૂલગુણ પાલે વહ દુઃખરૂપ થા, ઐસા કહા. ‘લેશ સુખ ન પાયા’ ઐસે કહા, ઉસમેં કહા. કયોંકિ શુભરાગ કી ક્રિયા રાગ દુઃખરૂપ હૈ, સુખરૂપ નહીં. ઉસસે ભિન્ન ભગવાનઆત્મા કી દૃષ્ટિ, જ્ઞાન ઔર એકાગ્રતા (હો) વહી સુખરૂપ આનંદરૂપ હૈ. આહા..હા...! ડોક્ટરજી ! કઈન બાત, ભાઈ !

મુમુક્ષુ :- રાગ કી ક્રિયા મેં સુખ નહીં હૈ ?

ઉત્તર :- રાગ કી ક્રિયા મેં કિતના સુખ (હૈ) ? સંસારી કલ્પના કા દુઃખ (હૈ). ભાઈ ! પ્રભુ તો આનંદમય આત્મા હૈ ના ! તો આનંદ સે ઊલટી શુભ-અશુભભાવ કી પરિણતિ, વહ તો દુઃખરૂપ હૈ. સમજ મેં આયા ? કયા ? અશુભભાવ હિંસા, જૂઠ, ચોરી, વિષયભોગ વાસના, કમાના, બ્યાજ કમાના, દુકાન પર ધ્યાન રખના વહ સબ ભાવ દુઃખરૂપ અશુભ પાપ (હૈ). ઔર દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, તપ, જપ કા વિકલ્પ શુભરાગ ઉઠના વહ પુણ્યરૂપ પરિણામ દુઃખરૂપ ભાવ (હૈ). આહા..હા...! કયોંકિ આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદમૂર્તિ પ્રભુ હૈ. ઉસકી ઊલટી પર્યાય પરલક્ષી શુભાશુભ હુઈ વહ આત્મા કે આનંદ સે વિપરીત હૈ. વિપરીત હૈ તો દુઃખરૂપ હૈ.

વહ તો ૭૨ ગાથા મેં આયા હૈ. અશુચિ, વિપરત. ‘સમયસાર’ ‘કર્તા-કર્મ અધિકાર’ (કી) ૭૨ ગાથા. ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ મહારાજ પ્રભુ કહતે હૈં.. સમજ મેં આયા ? દેખો ! વહાં તો ‘અમૃતચંદ્રાચાર્ય’ ઐસા કહતે હૈં, હે ભગવાન ! ઐસા કહતે હૈં, હાં ! દેખો ! પુણ્ય-પાપ કે ભાવ સેવાલ (કાઈ) કી ભાંતિ મૈલ હૈ, ઐસા કહા હૈ. સેવાલ સમજતે હો ? કાઈ.. કાઈ. સેવાલ મૈલ હૈ. સેવાલ કી ભાંતિ પુણ્ય-પાપ કા વિકલ્પ ભાવ હૈ. ‘સેવાલ કી ભાંતિ આસ્રવ મલરૂપ યા મૈલરૂપ અનુભવ મેં આતે હૈં ઇસલિયે વે અશુચિ હૈં..’ ભગવાન ‘અમૃતચંદ્રાચાર્ય’ મહારાજ ૮૦૦ સાલ પહલે દિગંબર સંત મુનિ મહંત મહાત્મા ધર્મ કે ધોરી, ધર્મ કે સ્તંભ (હુએ) ઉન્હોં ને અંદર વિકલ્પ સે યહ બાત કી, અરે...! આત્મા ! જૈસે જલ મેં કાઈ હૈ, વૈસે ભગવાનઆત્મા આનંદર્કદ મેં યે પુણ્ય-પાપ કે ભાવ કાઈ-મૈલ સમાન હૈં. ઔર વે દુઃખરૂપ હૈં, દેખો ! આખિર મેં આયા.

‘આસ્રવ આકુલતા કે ઉત્પન્ન કરનેવાલે હૈં ઇસલિયે દુઃખ કે કારણ હૈં;...’ આસ્રવ આકુલતા કો ઉત્પન્ન કરનેવાલા, ઉત્પન્ન કરનેવાલા (હૈ). ૭૨ વીં ગાથા હૈ.

णादूण आसवाणं असुचितं च विवरीयभावं च।

दुक्खस्स कारणं ति य तद्धो णियतिं कुणदि जीवो।।७२।।

ભગવાન ‘કુંદકુદાચાર્યદેવ’ કા શ્લોક હૈ, ઉસકી ટીકા ‘અમૃતચંદ્રાચાર્ય’ ને કી. કહતે હૈં કિ, ભગવાન ! શુભ-અશુભભાવ તો આકુલતા કો ઉત્પન્ન કરનેવાલે હૈં. આહા...હા...! આકુલતા કો ઉત્પન્ન કરનેવાલા હોને સે દુઃખ કા કારણ હૈ. ‘ઔર ભગવાનઆત્મા...’ દેખો ! ‘ભગવાન’ શબ્દ હી લિયા હૈ, હાં ! ટીકા મેં લિયા હૈ. ભગવાનઆત્મા અતિનિર્મલ હોને કે કારણ અત્યંત શુચિ-પવિત્ર હૈ. ભગવાનઆત્મા તો સદા નિરાકૂલ સ્વભાવ કે કારણ સુખરૂપ હૈ, દુઃખ કા કારણ નહીં હૈ. આહા...હા...! સેઠિયા ! આહા...હા...! સમજ મેં આયા ?

શુભ-અશુભભાવ દોનોં દુઃખરૂપ હૈં, આકુલતા કો ઉત્પન્ન કરનેવાલે હૈં. ઉસસે રહિત ભગવાનઆત્મા અનાકૂલ આનંદસ્વરૂપ દુઃખ કા અકારણ હૈ અર્થાત્ સુખ કા કારણ હૈ. આત્મા કા આનંદ કા, સુખ કા કારણ તો આત્મા હૈ. સમજ મેં આયા ? બાત સુને નહીં, વિચારે નહીં. કયા કિસી સે યહ બાત મિલતી હૈ ? દેનેવાલા હૈ કોઈ ? તીર્થંકર ભી કિસી કો દે સકતે હૈં ? સમજાતે હૈં કિ, ભૈયા ! તેરી ચીજ તો ઐસી હૈ. સમજ મેં આયા ?

યહાં તો (કહા), (શુભાશુભભાવ) દુઃખરૂપ આકુલતા કા કારણ (હૈ). શુભાશુભ પરિણામ, શુભ હો યા અશુભ હો.. જિસ ભાવ સે તીર્થંકર ગોત્ર બંધે વહ ભાવ ભી આકુલતા કા કારણ હૈ. આહા...હા...! ચિલ્લાને લગતે હૈં. ભગવાન ! વહ તો હમારે (સંવત) ૧૯૮૫ કી સાલ મેં (ચર્યા) ચલી થી. ૧૯૮૫. કિતને વર્ષ હુએ ? ૩૭ વર્ષ હુએ. ૩૦ ઔર ૭. ૪૦ વર્ષ મેં ૩ કમ. ‘બોટાદ’ મેં વ્યાખ્યાન ચલતા થા, ઉસ સમય તો હમ સંપ્રદાય મેં થે. હજારોં આદમી ઉસ સમય વ્યાખ્યાન મેં તો આતે થે, હજારોં આદમી આતે થે. નામ તો પ્રતિષ્ઠિત બહુત થા ના ! ૧૯૮૫ કી સાલ ‘બોટાદ’ મેં બડી સભા (ભરી થી). બહુત માન થા. સંપ્રદાય મેં બહુત માન થા.

હમને ઐસા કહા કિ, જિસ ભાવ સે તીર્થંકરગોત્ર બંધે વહ ભાવ ધર્મ નહીં.

ધર્મ સે બંધ હોતા નહીં, બંધ જિસસે હોતા હૈ વહ ધર્મ નહીં. ૧૯૮૫ કી બાત હૈ. ૩૭ વર્ષ હુએ. ૪૦ મેં ૩ કમ. સંપ્રદાય મેં (કહા થા), સમજે ? ખલબલી મચ ગઈ. લોગોં મેં ખલબલી મચ ગઈ. સભા કો હમારે પર પ્રેમ થા ના ! સભા તો શાંત બૈઠી થી, સબ સુનતે થે. લેકિન એક (જિસને) વેશ પહના થા ઉનકો ખલબલી હો ગઈ. વોસરે.. વોસરે.. (બોલને લગે), યહ ધર્મ વોસરે.. વોસરે.. ભૈયા ! સુન તો સહી, પ્રભુ ! બંધન જિસસે હુઆ, ઉસ ધર્મ કી પર્યાય સે બંધન હોતા હૈ ? ધર્મ કી પર્યાય સે બંધન હોતા હૈ તો અબંધ કેસે હોતા હૈ ? બિલકુલ ઠીક હૈ ? તીર્થંકર ગોત્ર કા બંધ પડતા હૈ ના ? પ્રકૃતિ બંધતી હૈ ના ? આત્મા કી શાંતિ, સંવર, નિર્જરા સે બંધ પડતા હૈ ? વિકલ્પ હૈ વહ શુભ, લેકિન હૈ આકુલતા, હૈ દુઃખ, ઉસકા તીર્થંકર ગોત્ર કા બંધ પડતા હૈ. આહા..હા...! ચિલ્લાને લગે. સુનો તો સહી, ભાઈ ! શાંતિ સે સુનો તો સહી.

પંચ મહાવ્રત કા પરિણામ ભી આસવ હૈ. યે દો બાત કહી થી. ઉસ સમય, હાં ! ૧૯૮૫ કી સાલ મેં. ૪૦ વર્ષ મેં ૩ કમ. ખલબલી (મચ ગઈ). સંપ્રદાય મેં થે ના ! માર્ગ ઐસા હૈ, દૂસરા કોઈ માર્ગ હૈ નહીં. માનો, ન માનો, આજ માનો, કલ માનો, દૂસરા માર્ગ તીનકાલ મેં વીતરાગમાર્ગ મેં હૈ નહીં. દેખો ! કયા કહતે હૈં ? દેખો !

શુભભાવ વિકલ્પ ઉઠતા હૈ વહ ભી નહીં, યહાં તો ઐસા કહતે હૈં. વહ શુભભાવ તો દૂસરા હૈ, પરંતુ આત્મા વસ્તુ હૈ ઔર ઉસમેં આનંદ ગુણ હૈ, ઉસમેં જ્ઞાન હૈ, યહ જ્ઞાન તીનોં કો દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય કો જાનતા હૈ, ઐસા લક્ષ્ય મેં લેના વહ ભી એક શુભ વિકલ્પ હૈ. ભેદ સે વિકલ્પ ઉઠતા હૈ (ઔર) વિકલ્પ આસવ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ‘અનુભવ પ્રકાશ’ મેં ભાઈ, શુભઉપયોગ કે તીન ભેદ લિયે હૈં. શુભઉપયોગ કે તીન ભેદ (લિયે હૈં). ‘દીપચંદ્રજી’ સાધર્મી. ‘દીપચંદ્રજી’ હુએ ના ? ઉન્હોં ને ‘અનુભવ પ્રકાશ’ મેં તીન બોલ લિયે હૈં કિ, શુભઉપયોગ કે તીન ભેદ (હૈં). દયા, દાન, વ્રત કા પરિણામ શુભ. ભક્તિ કા ભાવ શુભ. ગુણ-ગુણી કા ભેદ કા વિકલ્પ ઉઠતા હૈ વહ શુભ. ‘અનુભવ પ્રકાશ’ મેં હૈ. ‘દીપચંદ્રજી’ કૃત ‘અનુભવ પ્રકાશ’. હમારે પાસ યહાં નહીં હૈ, વહાં હૈ. ઉસમેં હૈં.

શુભઉપયોગ કે ત્રીન ભેદ-(૧) દયા, દાન, વ્રતાદિ કા ભાવ શુભ પરિણામ હૈ, શુભઉપયોગ હૈ. (૨) ભક્તિ કા ભાવ શુભઉપયોગ હૈ. ઔર (૩) ગુણ-ગુણી કા ભેદ કરના, વિકલ્પ ઉઠના વહ શુભઉપયોગ હૈ. આહા..હા..! યે બાત યહાં કરતે હૈં.

મુમુક્ષુ :- કલ દોપહર કો આયા થા ન ?

ઉત્તર :- હાં, કલ દોપહર કો બહુત આયા થા. આહા..હા..! અરે..! ભગવાન ! યહ તો વીતરાગમાર્ગ હૈ, પ્રભુ ! વીતરાગમાર્ગ મેં રાગ સે લાભ હોતા હૈ તો વહ વીતરાગમાર્ગ હી નહીં. ભાઈ ! આહા..હા..!

વીત-રાગ. રાગ રહિત દષ્ટિ, રાગ રહિત જ્ઞાન ઔર રાગ રહિત સ્થિરતા-ચારિત્ર. ઉસકા નામ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ અનંત તીર્થંકરોં કા વીતરાગમાર્ગ હૈ. પૂર્ણ ન હો તો બીચ મેં રાગ આતા હૈ, સમજો ! વહ પુણ્યબંધ કા કારણ હૈ. અશુભ સે બચને કો આતા હૈ, પરંતુ વહ અબંધ પરિણામ નહીં, અબંધ પરિણામ નહીં. અબંધ પરિણામ અર્થાત્ અબંધ-પૂર્ણ પરિણામરૂપી મુક્તિ, ઉસકા અબંધ પરિણામરૂપી મોક્ષ કા માર્ગ, અબંધ સ્વભાવી ભગવાનઆત્મા કે આશ્રય સે અબંધ પરિણામ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ક્યા કહા ?

અબંધ કે ઉપર ત્રીન લી. સુનો ! (૧) અબંધ નામ મુક્તિ. બંધરહિત પરિણામ પૂર્ણ મુક્તિ. અબંધ સ્વભાવ હૈ ના ? મુક્તિ યાની અબંધ સ્વભાવ. બંધ રહિત યાની મુક્ત સ્વભાવ. એક બાત. (૨) ઉસકા માર્ગ. અબંધ પરિણામ મોક્ષ કા માર્ગ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર અબંધ પરિણામ હૈં. અબંધ પરિણામ સે અબંધ પરિણામી મુક્તિ હોતી હૈ. ઔર (૩) યહ અબંધ પરિણામ, અબંધ સ્વરૂપ જો મુક્ત આત્મા ભગવાન વર્તમાન મુક્ત હૈ. પુણ્ય-પાપ, વિકલ્પ, શરીર, કર્મ સે રહિત મુક્તસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા અભી હૈ. શક્તિરૂપ સે મુક્તિ હૈ. ઇસ શક્તિરૂપ મુક્ત કા આશ્રય કરને સે અબંધ પરિણામ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ઇસ અબંધ પરિણામ સે અબંધ ઐસી મુક્તિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. આહા..હા..! કહો, સમજ મેં આયા ?

ત્રીનલોક કે નાથ ઐસી બાત અનંતકાલ સે કહતે આયે હૈં. ‘એક હોય ત્રણકાળમાં પરમાર્થનો પંથ.’ ભગવાન વીતરાગમાર્ગ મેં ‘એક હોય ત્રણકાળમાં પરમાર્થનો પંથ.’ દો-ત્રીન માર્ગ હોતે નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા..! ‘દૌલતરામજી’ વહ કહતે

હું, દેખો ! એક તો અપને સે, અપને મેં લિયા ઔર ગુણ-ગુણી કા ભેદ ભી નિકાલ દિયા. ઐસી અંતર કી દષ્ટિ કરના ઉસકા નામ સ્વરૂપાયરણ, સ્વરૂપઉપયોગ, શુદ્ધઉપયોગ કહને મેં આતા હે. વહી સંવર, નિર્જરારૂપ હે ઔર વહી મુક્તિ કા કારણ હે. અબ ગાથા-૯. આઠવીં (ગાથા કા) સબ અર્થ આ ગયા.

સ્વરૂપાયરણ-ચારિત્ર (શુદ્ધોપયોગ)નું વર્ણન

જહં ધ્યાન-ધ્યાતા-ધ્યેયકો ન વિકલ્પ, વચ ભેદ ન જહાં;
ચિદ્ભાવ કર્મ, ચિદેશ કરતા, ચેતના કિરિયા તહાં.
તીનોં અભિન્ન અખિન્ન શુદ્ધ ઉપયોગકી નિશ્ચલ દશા;
પ્રગટી જહાં દગ-જ્ઞાન-વ્રત યે, તીનધા એકે લસા. ૯.

અન્વયાર્થ :- (જહં) જ્યાં સ્વરૂપાયરણ. [ચારિત્રમાં] (ધ્યાન) ધ્યાન, (ધ્યાતા) ધ્યાતા અને (ધ્યેયકો) ધ્યેય-એ ત્રણના (વિકલ્પ) ભેદ (ન) હોતાં નથી અને (જહાં) જ્યાં (વચ) વચનનો (ભેદ ન) વિકલ્પ હોતો નથી (તહાં) ત્યાં તો (ચિદ્ભાવ) આત્માનો સ્વભાવ જ (કર્મ) કર્મ, (ચિદેશ) આત્મા જ (કરતા) કર્તા, (ચેતના) ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્મા જ (કિરિયા) ક્રિયા હોય છે અર્થાત્ કર્તા, કર્મ અને ક્રિયા (તીનોં) એ ત્રણે (અભિન્ન) ભેદરહિત એક, (અખિન્ન) અખંડ [બાધારહિત] થઈ જાય છે, એમ (શુદ્ધ ઉપયોગકી) શુદ્ધ ઉપયોગનો (નિશ્ચલ) નિશ્ચળ (દશા) પર્યાય (પ્રગટી) પ્રગટ થાય છે; (જહાં) જેમાં (દગ-જ્ઞાન-વ્રત) સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર (યે તીનધા) એ ત્રણે (એકે) એકરૂપથી-અભેદરૂપથી (લસા) શોભાયમાન હોય છે.

ભાવાર્થ :- વીતરાગી મુનિરાજ સ્વરૂપાયરણ વખતે જ્યારે આત્મધ્યાનમાં મગ્ન થઈ જાય છે ત્યારે ધ્યાન, ધ્યાતા અને ધ્યેય એવા ભેદ રહેતા નથી, વચનનો વિકલ્પ હોતો નથી, ત્યાં (આત્મધ્યાનમાં) તો આત્મા જ કર્મ, * આત્મા જ કર્તા * અને આત્માનો ભાવ તે ક્રિયા * હોય છે અર્થાત્ કર્તા, કર્મ અને ક્રિયા એ ત્રણે તદ્દન

* નોંધ :- કર્મ=કર્તા દ્વારા થયેલું કાર્ય; કર્તા=સ્વતંત્રપણે કરે તે કર્તા; ક્રિયા=કર્તા દ્વારા થતી પ્રવૃત્તિ.

અખંડ-અભિન્ન થઈ જાય છે. શુદ્ધોપયોગની અટળ દશા પ્રગટ થાય છે અને સમ્યગ્દર્શન-સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર પણ એકસાથે એકરૂપ થઈને પ્રકાશમાન થાય છે.

‘સ્વરૂપાયરણચારિત્ર (શુદ્ધોપયોગ) કા વર્ણન.’ વર્ણન કરતે હૈં. નૌંવાં શ્લોક, નૌંવાં શ્લોક. સુનો તો સહી, ભૈયા ! યે મનુષ્યદેહ, ઉસમેં વીતરાગ કી સત્ય બાત સુનને ભી ન મિલે તો વહ પ્રયોગ મેં, અચિ મેં કબ લાયેગા ? સમજ મેં આયેગા ?

જહં ધ્યાન-ધ્યાતા-ધ્યેયકો ન વિકલ્પ, વચ ભેદ ન જહાં;

ચિદ્ભાવ કર્મ, ચિદેશ કરતા, ચેતના કિરિયા તહાં.

તીનોં અભિન્ન અભિન્ન શુદ્ધ ઉપયોગકી નિશ્ચલ દશા;

પ્રગટી જહાં દગ-જ્ઞાન-વ્રત યે, તીનધા એકે લસા. ૯.

ઓ..હો..હો...! ગાગર મેં સાગર ભર દિયા હૈ. બહુત થોડે શબ્દ મેં ‘દૌલતરામજી’ ને ભર દિયા. પરંતુ પઢે કૌન, વિચારે (કૌન) ? નિવૃત્તિ નહીં, સમય નહીં, સમય નહીં હૈ. ભાઈ !

મુમુક્ષુ :- ગાગરમાં સાગરની વાત...

ઉત્તર :- ના, ના. આતા હૈ, આતા હૈ. ઇસમેં અર્થ મેં ભી હૈ, હાં ! ઇસકે અર્થ મેં ભી હૈ, કહીં હૈ, દેખો ! ગાગર મેં સાગર શબ્દ હૈ, મેરે ઘર કા શબ્દ નહીં હૈ, હાં ! કહીં પર હોગા, એ..ઈ..! ‘અપની કવિતા મેં સરલ લલિત શબ્દોં દ્વારા સાગર કો ગાગર મેં ભરને કા પ્રયત્ન કિયા હૈ.’ વહ પહલે સે આતા હૈ, નયીં બાત નહીં હૈ. હમ જો શબ્દ કહતે હૈં વહ સબ શાસ્ત્રમેં સે નિકાલ દેતે હૈં. યહ તો (ઈન્હોંને) લિખા હૈ, લેકિન યહ બાત પહલે સે ચલી આયી હૈ, પહલે સે ચલી આયી હૈ. ‘દૌલતરામજી’ ને ‘છહ ઢાલા’ મેં ગાગર મેં સાગર ભર દિયા હૈ. થોડે મેં બહુત કહ દિયા હૈ. થોડે મેં બહુત કહ દિયા હૈ તો ગાગર મેં સાગર ભર દિયા હૈ, (ઐસા કહા). સમજ મેં આયા ?

ક્યા કહતે હૈં ? દેખો ! ‘જિસ સ્વરૂપાયરણચારિત્ર મેં ધ્યાન, ધ્યાતા ઔર ધ્યેય-

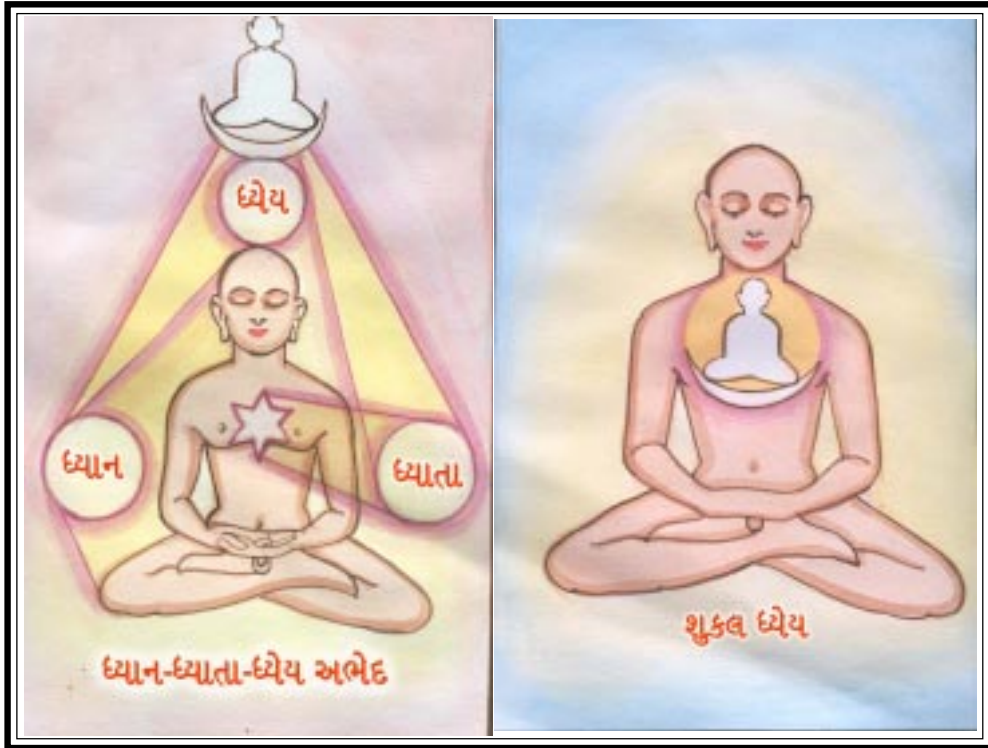
ઇન ત્રીન કે ભેદ નહીં હોતા,...' શુદ્ધઉપયોગ મેં સમ્યગ્દર્શન કે પહલે કાલ મેં ઔર બાદ મેં જબ-જબ શુદ્ધઉપયોગ હોતા હૈ, તબ-તબ ઐસા હોતા નહીં. ઐસા કહતે હૈં. 'કર્તા-કર્મ અધિકાર' લિયા હૈ ના ? 'કુંદકુંદાચાર્યદેવ' ૧૪૩-૧૪૪ મેં ભી યહી લિયા હૈ કિ, મેં આત્મા અબદ્દ હૂં, ઐસા ભી એક વિકલ્પ હૈ. મેં બદ્દ હૂં, વહ ભી એક વિકલ્પ રાગ હૈ. ઉસસે પાર હૈ વહી સમયસાર આત્મા હૈ. વહાં ભી વહીં લિયા હૈ. ૧૪૪ ગાથા. ભગવાનઆત્મા...! સમજ મેં આયા ?

મેં શુદ્ધ હૂં, વહ ભી એક વિકલ્પ (હૈ). મેં અશુદ્ધ હૂં, વહ ભી એક પરલક્ષી વિકલ્પ (હૈ). ઉસકો છોડકર નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ ચૈતન્ય મેં લીન હોના વહી સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન કો પાતે હૈં. ઉસકા નામ ઐસા લિયા હૈ. સમજ મેં આયા ? ૧૪૪ ગાથા હૈ. તબ વહ વ્યપદેશ પાતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજે ના ? દેખો ! ક્યા કહતે હૈં ? ૧૪૪ હૈ ના ? ૧૪૪. 'સમ્મદંસણણાણં एसो लहदि त्ति णवरि ववदेसं। सव्वणयपक्खरहिदो...' 'સવ્વણયપક્ખરહિદો' (અર્થાત્) સર્વ નય કે પક્ષરહિત. અનંત વિજ્ઞાનઘન પરમાત્મા સમયસાર કો જબ આત્મા નિર્વિકલ્પરૂપ સે અનુભવતા હૈ, ઉસી સમય સમ્યક્રૂપ સે શ્રદ્ધા મેં આતા હૈ, જાનને મેં આતા હૈ. તબ સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન નામ પાતા હૈ. ૧૪૪ મેં હૈ. યે કોઈ બારહવે ગુણસ્થાન કી બાત નહીં હૈ, હાં ! યહ ચૌથે ગુણસ્થાન કી બાત હૈ. ૧૪૪ (ગાથા), 'કર્તા-કર્મ અધિકાર'. વહી બાત યહાં કહતે હૈં. આહા..હા...! કઠિન બાત (હૈ), ભાઈ !

કહતે હૈં, મેં શુદ્ધ હૂં, વહ ભી વિકલ્પ કા ઉત્થાન હુઆ. પુણ્યબંધ કા કારણ હૈ. મેં અશુદ્ધ હૂં, કર્મ કે નિમિત્ત કે સંબંધ મેં મેરી પર્યાય અશુદ્ધ હૈ, વહ ભી એક વિકલ્પ હૈ. દોનોં કો છોડકર શુદ્ધ સ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા.. અરે..! આઠ વર્ષ કે બાલક ભી સમ્યગ્દર્શન પાકર શુદ્ધઉપયોગ મેં આકર કેવલજ્ઞાન પાતે હૈં. મંડૂક જૈસા એક મેઢક, વહ ભી ભગવાન કે સમવસરણ મેં જાતા થા. અંતર મેં ઉપયોગ લગાકર શુદ્ધઉપયોગ કા ધ્યાન કર લેતા થા. આઠ વર્ષ કી લડકી, ચક્રવર્તી કી લડકી, આઠ વર્ષ કી, સમજે ? વહ ભી ભગવાન કે સમવસરણ મેં જાતી થી ઔર ભગવાન કી વાણી સુનતી થી. ઐસા સંદેશ આયા તો ઉસમેં સે ભગવાન ! તુમ આત્મા હો. અપને ૭૨ વી ગાથા મેં કહા. ભગવાનઆત્મા ! 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' તો ઐસા હી કહતે

હેં, ભગવાનઆત્મા તો શુદ્ધ આનંદકંદ હૈ ના, પ્રભુ ! વહ તો દુઃખરૂપ હૈ હી નહીં. ઉસકી પર્યાય મેં પુણ્ય-પાપ કા ભાવ હૈ વહ દુઃખરૂપ હૈ. વહ આત્મા નહીં, વહ તો આસ્રવતત્ત્વ હૈ. સાત તત્ત્વ મેં કર્મ, શરીર, વાણી અજીવતત્ત્વ હૈ. શુભાશુભભાવ આસ્રવતત્ત્વ હૈ, ભગવાનઆત્મા જાયકતત્ત્વ હૈ. સબ સાત તત્ત્વ ભિન્ન હોતે હેં.

જાયક ભગવાનઆત્મા તો શુદ્ધ, બુદ્ધ આનંદઘન ચિદાનંદ (હૈ). ઉસમેં ભી ગુણ-ગુણી કા ભેદ, યે ધ્યાતા-ધ્યાન ઔર ધ્યેય કા ભેદ ઉઠાના વહ ભી એક વિકલ્પ

હે. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? આચરણ મેં ધ્યાન, મેં ધ્યાન કરતા હું, એસા ઉસમેં હૈ, સમજે ? ચિત્ર હૈ ના ? ભાઈ ! ચિત્ર હૈ. ચિત્ર હૈ ઉસમેં દેખો ! ધ્યાન. ધ્યેય સિદ્ધ કા, યે ધ્યાન કે ભેદ લિખે હેં. ચિત્ર હૈ, ચિત્ર હૈ.

યહાં તો કહતે હેં, એક દષ્ટિ બિના એકાકાર હોતા નહીં, એકાકાર હુએ બિના

નિર્વિકલ્પતા હોતી નહીં, નિર્વિકલ્પતા બિના એક, અભેદ કા અનુભવ હોતા નહીં. આહા..હા..! સમજ મેં આયા ? યહ બાત બડી નહીં હૈ. બડી (બાત) તો ચારિત્ર, ચરના, અંદર લીનતા (કરની), આનંદકંદ છહે-સાતવેં ગુણસ્થાન મેં ચારિત્ર કી દશા.. ઓ..હો..! ધન્ય દશા ! હજારોં બાર ચારિત્ર મેં આનંદ.. આનંદ સપ્તમ મેં હજારોં બાર આતે હેં. અતીન્દ્રિય આનંદ મેં ઝુલતે-ઝુલતે ક્ષણ મેં છહે વિકલ્પ મેં આ જાયે, ક્ષણ મેં આનંદ (મેં). યહ દશા તો પરમેશ્વર દશા, વહ દશા તો પરમેશ્વર દશા, પંચ પરમેષી કી દશા (હૈ).

યહાં તો કહતે હેં કિ, ઉસકે પહલે સમ્યગ્દર્શન પાને કી દશા મેં ભી.. સમજ મેં આયા ? એસે સ્વરૂપ કી દષ્ટિ મેં ભેદ દષ્ટિ રહતી નહીં. મેં ધ્યાન કરનેવાલા, મેં ધ્યાતા. મેં ધ્યાન કરનેવાલા ઔર યહ ધ્યાન. કિસકા ? આત્મા કા કરતા હૂં. અથવા ધ્યેય. મેરા પૂર્ણ સ્વરૂપ કા ધ્યેય. એસા ત્રીન પ્રકાર કા વિકલ્પ નહીં હોતા. આહા..હા..! કઠિન બાત, ભાઈ ! સમજ મેં આયા ? વહ ભેદ હૈ ના ? વસ્તુ એસી હૈ નહીં. ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ મહારાજ ને સાતવીં ગાથા મેં કહા.

ववहारेणुवदिस्सदि णाणिस्स चरित्तं दंसणं णाणं ।

ण वि णाणं ण चरित्तं ण दंसणं जाणगो सुद्धो ।।७।।

સાતવીં ગાથા. ભગવાનઆત્મા..! યહ જ્ઞાન હૈ, દર્શન હૈ, ચારિત્ર હૈ એસા ભેદ ભી ઉસમેં નહીં હૈ. એસા કહતે હેં. વહ તો શાસ્ત્ર કે અનુસાર ઉસમેં લિખા હૈ, અપને ઘર કી કોઈ બાત નહીં. સાતવીં ગાથા ભગવાન ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ દિગંબર આચાર્ય, જિનકી ‘સમયસાર’ કી સાતવીં ગાથા. ‘વવહારેણુવદિસ્સદિ’ આત્મા મેં જ્ઞાન હૈ, દર્શન હૈ, ચારિત્ર હૈ એસા ભેદ વ્યવહાર સે હૈ. વસ્તુ તો અભેદ હૈ. વસ્તુ અંતર મેં સબ ગુણ કો પી ગઈ હૈ. આહા..હા..! વસ્તુ મેં અનંત ગુણ હેં પરંતુ અભેદ દષ્ટિ મેં ભેદ દિખતે નહીં. ભેદ નહીં હૈ, એસા નહીં. એક હી આત્મા હૈ ઔર આત્મા મેં દર્શન, જ્ઞાન, આનંદ આદિ હૈ નહીં, એસા નહીં. પરંતુ જબ અંતર દષ્ટિ હોતી હૈ તબ અભેદ મેં ભેદ દિખતે નહીં. ભેદ દિખે તો અભેદ રહતા નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા..! વિકલ્પ .. હેં. યહ તો કઈ બાર કહતે હેં. યહ બાત કૌન-સે ગુણસ્થાન કી હોગી ?

ભાઈ ! ભગવાન ! પહેલે શુદ્ધોપયોગ મેં સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ તબ ઐસી દશા હોતી હૈ. બાદ મેં સદા નહીં રહતી. મુનિઓં કો તો સદા શુદ્ધોપયોગ સાતવેં મેં અનેક બાર, હજારોં બાર, એક દિન મેં હજારોં બાર શુદ્ધોપયોગ (હોતા હૈ). ક્ષણ મેં વિકલ્પ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, નિદ્રા ભી આતી હૈ તો થોડી પૌન સેકંડ રાત્રિ કો (આતી હૈ). ભાવલિંગી સંત સાધુ જિનકા છઠ્ઠા ગુણસ્થાન, પૌન સેકંડ નિદ્રા, ફટ..! અપ્રમત્ત દશા હો જાતી હૈ. સમજ મેં આયા ? દો ઘંટા, એક ઘંટા, આધા ઘંટા ભી મુનિ કો નિદ્રા નહીં હોતી. આધા ઘંટા નિદ્રા આવે તો ગુણસ્થાન નહીં રહતા.

મુમુક્ષુ :- છઠ્ઠા ગુણસ્થાન મેં ઇતના કાલ...

ઉત્તર :- છઠ્ઠા ગુણસ્થાન ઇતના કાલ રહે તો ગુણસ્થાન નહીં રહતા, ઐસા શાસ્ત્ર મેં લેખ હૈ. સૂક્ષ્મ પડેગા. ઉસસે ભી થોડા કાલ નિદ્રા આ જાતી હૈ. ઐસી દશા (હૈ). તુરંત સપ્તમ, તુરંત છઠ્ઠા, તુરંત સપ્તમ. ઓ..હો...! સંતદશા, મુનિદશા કેવલજ્ઞાન કે ઝુલે મેં ઝુલતે હૈં. માનો અભી અલ્પ કાલ મેં કેવલજ્ઞાન લિયા કિ લેંગે. ઐસી દશા કી તો બાત ક્યા (કરની) !

યહાં તો પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન મેં યે ભેદ ભી ઉસમેં રહતે નહીં. શુદ્ધોપયોગ જમતા હૈ (તો) ધ્યાતા-ધ્યેય-ધ્યાન કા ભેદ નહીં. વચનભેદ નહીં હોતા. ‘વહાં તો આત્મા કા સ્વભાવ હી કર્મ,...’ હૈ. દેખો ! આહા..હા...! વિકલ્પ આત્મા કા કાર્ય હી નહીં. કર્મ લિયા ના ? દેખો ! ‘ચિદ્ભાવ કર્મ’ કર્મ નામ કાર્ય. જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા કી દૃષ્ટિ હોતી હૈ વહ ચિદ્ભાવ-જ્ઞાનભાવ ઉસકા કાર્ય હૈ. વિકલ્પ કાર્ય નહીં. ભગવાન કર્તા ઔર રાગ કર્મ, (ઐસા) આત્મા મેં દૃષ્ટિ મેં, અનુભવ કી દૃષ્ટિ કે કાલ મેં નહીં હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

‘આત્મા કા સ્વભાવ હી કર્મ,...’ કર્મ શબ્દ કા અર્થ કાર્ય. કર્મ કે બહુત પ્રકાર હૈં. જડ કર્મ પરમાણુ કી અવસ્થા વહ જડ (હૈ). દયા, દાન, શુભાશુભ પરિણામ વહ શુભ-અશુભ વિકારી કર્મ. કર્મ (યાની) ભાવકર્મ. યહ આત્મા કા શુદ્ધભાવ કર્મ. આહા..હા...! શુદ્ધ ભાવકર્મ કેસે આયા ? કહા ના ? ‘ચિદ્ભાવ કર્મ’ ભગવાનઆત્મા અપને શુદ્ધ સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ મેં પડા, એકાકાર હોતા હૈ (તબ) શુદ્ધભાવ હી ઉસકા કાર્ય રહ જાતા હૈ. ઉસકા કાર્ય, રાગ મેરા કાર્ય ઔર મેં કર્તા, ઐસી સમ્યગ્દર્શન

મેં પહલે અનુભવકાલ મેં (નહીં હોતા). બાદ મેં ભી જબ-જબ શુદ્ધઉપયોગ હોતા હે તબ વહ અપના કાર્ય જાનતે હેં. બાદ મેં સમ્યગ્દષ્ટિ કો શુભરાગ આતા હે, લેકિન યે શુભરાગ અપના કાર્ય હે, ઐસા સમ્યગ્દષ્ટિ નહીં માનતે. મેરા જ્ઞાતા કા શેય હે. મેં તો જાનનેવાલા જ્ઞાતા-દષ્ટા (હું). ગાતે થે ના ? જ્ઞાતા-દષ્ટા.

સમ્યગ્દષ્ટિ લડાઈ મેં હો યા ભોગ મેં હો, શુભ-અશુભ વિકલ્પ કા જ્ઞાની જ્ઞાતા-દષ્ટા હે. ઉસકા કર્તા યા ભોક્તા પરમાર્થ સે અંતર દષ્ટિ મેં હે નહીં. યહાં તો ઉપયોગ કે કાલ કી બાત લી હે. સમજ મેં આયા ? ચિદ્ભાવ અપના કર્મ-કાર્ય (હે). આહા..હા..! વહ ભી યહ કાર્ય ઔર મેં કર્તા, ઐસા વિકલ્પ નહીં. વહ બાદ મેં કરેંગે. સમજ મેં આયા ? લેકિન ઐસા અંતર મેં શુદ્ધ ભગવાનઆત્મા કી દષ્ટિ કે કાલ મેં ઉપયોગ પ્રથમ અનુભવ કે કાલ મેં આત્મા કા જ્ઞાતા કા કાર્ય જ્ઞાન રહ જાતા હે. સમજ મેં આયા ?

‘ચિદેશ કરતા,...’ આત્મા કર્તા. નિર્મલ પર્યાય કા કાર્ય કર્મ દૂર હુએ તો હુઆ અથવા રાગ કષાય મંદ હુઆ તો નિર્મલ પર્યાય કા—સમ્યગ્દર્શન કા કાર્ય હુઆ, ઐસા નહીં. ‘ચિદેશ કરતા,...’ ભગવાનઆત્મા હી નિર્મલ પર્યાય કા કર્તા (હે). નિર્મલ પર્યાય ભગવાનઆત્મા કા કાર્ય. સમજ મેં આયા ? ફિર ક્રિયા કી બાત કરેંગે. ઉસકી બાત વિશેષ કરેંગે..

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ !)

